

K sedmdesátým narozeninám profesora Dra Leopolda Heyrovského.

Jan V á ž n ý.

Dne 14. listopadu 1922 oslavovala česká právnická veřejnost sedmdesáté narozeniny Dra Leopolda Heyrovského, profesora římského práva na Karlově universitě. Oslava byla nehlučná, zato tím upřímněji procítěná. Všichni vzpomínali s vděčností, od té »cupida legum inventus« až po nejstarší naše právníky, dovršující svou dráhu právnickou v českém životě. Neboť všichni mají svůj vztah k životní činnosti Heyrovského, vzpomínají na dobu svého mládí i prvního opravdového vědeckého poznání. Životní činnost prof. Heyrovského, významu přímo národního, jest hlavně rázu učitelského a vědeckého. Doklady učitelské činnosti Heyrovského jsou jednak ty, jež bohužel nemohou býti budoucnosti zachovány, to jest živé slovo jeho přednášek, jednak to, co bude ještě dlouho obdivovaným vzorem — jeho učební kniha práva římského. A tu pouze ti, kdo poslouchali jeho přednášky, dovedou oceniti plnou vědeckou sílu jeho učebnice. Ta podává, jak ani při této povaze knihy jinak býti nemůže, jen zhuštěný succus výsledků tisíciletého vědeckého bádání. Ale již pečlivě vybrané doklady z pramenů a literatury, v jeho knize uvedené — zvláště v dřívějších vydáních —, tím více však živé slovo jeho přednášek prozrazuje nám složitý duševní proces, kterým autoru bylo projíti, aby nám podal definitivní, pevnými tahy vedený obraz římského práva v jeho staletém vývoji. Za každou větou skrývá se složitý aparát pramenů právnických i neprávnických, bystrý kritický smysl v hodnocení pramenů a literatury, ohromná kultura právnická.

Profesor Heyrovský, jak uvedeno, ve značné míře odkrývá ve svých přednáškách pohled na ten duševní proces, který jest nutno prodělati dříve, než se vysloví these. Jak veliká jest tu výchovná cena jeho přednášek! Zajímavo by bylo srovnati učebnici Heyrovského s vynikajícími učebnicemi cizojazyčnými, na příklad s knihou Sohmovou. Jest opravdu nepatrně učebnic všech světových literatur tak jasně a krásně, přímo radostně psaných, jako tato. Čtouce mnohé partie, máme dojem, že čteme dílo umělecké; všude vystupuje silně individualita autorova, jeho subjektivní stanovisko.

A přece plným právem můžeme vedle ní postaviti dílo Heyrovského, hodnoty díla Sohmo va vyvážíti speciálními hodnotami díla Heyrovského. Jsouc formou umírněné, mnohdy až asketicky, vyjadřující těžké problémy právní stejně těžkými vyjadřovacími prostředky, působí začátečnímu studiu obtíže. Jsouc však se vzácnou objektivitou propracováno ve všech svých složkách do všech podrobností, ukazuje pozornému čtenáři imponantním způsobem vzájemné souvislosti v právu, ukazuje právo jako organický celek. Učebnice Heyrovského bude tedy dlouho důležitou vědeckou pomůckou, i snad až budeme míti i jiné učebnice, jinou methodou zpracované. Bylo by na př. důležité, abychom měli přehled nového bádání interpolačního, v jehož světle se nám jeví čisté právo římské, tak rozdílné od toho, co bylo za právo římské považováno, abychom tedy měli učebnici podávající právo klasické a právo Justiniánské jako dva rozdílné celky, v mnohém základním pojetí sobě téměř cizí, jak jest podáno na př. v učebnici Pietra Bonfante. Jsou i jiné metody možné a jest rozhodně důležité, aby naši studující i badatelé nebyli odkázáni na jedinou učebnici; obráceně pak jest si přát, aby učební dílo Heyrovského nebylo tak záhy »rozebráno«.

To, co bylo uvedeno o učebnici Heyrovského, jest zároveň dokladem jeho vynikající činnosti badatelské. Zvláštním mohutným dokumentem jeho činnosti jsou jeho studie o civilním procesu římském, vyšlé v četných ročnících Sborníku věd právních a státních, imponující všemi těmi vlastnostmi, jež jsou známy již z jeho učebnice. Doufejme, že bude autoru dopřáno, aby řadu těchto vynikajících statí spojil v jediné veledílo o civilním procesu římském.
